

APSTIPRINU

Īrektorā p.i. O. Pugovičs

2024.gadā 25.septembris

LATVIJAS ORGANISKĀS SINTĒZES INSTITŪTA

ĒTIKAS KODEKSS

Latvijas Organiskās sintēzes institūta (turpmāk tekstā OSI) Ētikas kodekss nosaka godprātīgas, cieņpilnas un atbildīgas rīcības pamatprincipus un normas OSI zinātniskajā darbā, kolektīva savstarpējā saziņā, kā arī attiecībās ar citām institūcijām, plašsaziņas līdzekļiem un sabiedrību. Ētikas kodeksa noteikumi, attiecas uz ikvienu OSI personālu – zinātniskā personālu, vispārējā personālu un studējošo, praktizējošo – pārstāvi. OSI Ētikas kodekss ņem vērā Latvijas Zinātņu akadēmijas izstrādātā Zinātnieka ētikas kodeksa¹ prasības.

1 Pamatprincipi

1.1 Savstarpēja cieņa.

1.1.1. Cilvēka cieņa ir sabiedrības vērtība, kas ietver atklātu, demokrātisku un līdztiesīgu attiecību veidošanu, cieņpilnu komunikāciju personai ar personu, sekmējot savstarpēju sadarbību un saliedētību kopīgai atbildībai par kvalitatīvu zinātnisko darbu.

1.1.2. OSI apzinās un respektē viedokļu un kultūru atšķirības un nepieļauj diskrimināciju šo atšķirību dēļ.

1.1.3. Visi OSI darbinieki ir vienlīdzīgi, neatkarīgi no amatiem, tautības, rases, dzimuma, vecuma, politiskajiem vai reliģiskajiem uzskatiem, sociālās izcelsmes, seksuālās orientācijas un citiem faktoriem.

1.1.4. OSI nepieļauj nekāda veida emocionālo vai fizisko vardarbību, ieskaitot, bet ne tikai, mobingu, bosingu un seksuālus aizskārumus.

1.2 Objektivitāte un taisnīgums

1.2.1. OSI darbinieki lēmumu pieņemšanā izmanto tikai pārbaudītu un objektīvu informāciju, kā arī ievēro savas profesionālās kompetences robežas. Lēmumu pieņemšanā jābūt paškritiskiem un nav jāizvairās no kļūdu atzīšanas.

1.2.2. Lēmumu pieņemšanā netiek pieļauta priekšrocību došana darbinieka vai viņam pietuvināto personu savtīgajām interesēm. OSI darbiniekiem ir pienākums nepieļaut nonākšanu interešu konflikta situācijā un laikus informēt par personiskām interesēm vai citiem apstākļiem, kas var radīt personīgu ieinteresētību un traucēt godprātīgai pienākumu veikšanai.

1.2.3. Jebkuram OSI darbiniekam ir tiesības paust savu argumentēto viedokli un saņemt atbildes uz jautājumiem par OSI procesiem.

1.2.4. OSI darbinieku savstarpējas darba attiecības raksturo savstarpējā uzticamībā balstīta rīcība, kas attur no interešu konflikta, korupcijas riska, maldināšanas, savtīguma.

¹ <https://www.lza.lv/par-mums/pamatdokumenti/64-zinatnieka-etikas-kodekss>, skatīts 05.08.2024.

1.3 Atbildīga rīcība

1.3.1. OSI darbinieki atbildīgi par savu rīcību un uzvedību attiecībās ar citiem, kā arī pārstāvot institūtu ārpus tā, un savu iespēju robežās nepieļauj situācijas, kas neatbilst vispārpieņemtām morāles normām.

1.3.2. OSI darbinieki atbildīgi pilda uzņemtās profesionālās saistības, iespēju robežās paredz savas rīcības sekas un atturas no rīcības, kas var nodarīt kaitējumu darbam, koleģiālām attiecībām, ievērojot darba drošību, un sabiedrībai kopumā.

1.3.3. Ikviens OSI personāla pārstāvis ir atbildīgs par saudzīgu izturēšanos pret institūta materiālajām un garīgajām vērtībām, un savu iespēju robežās sekmē to saglabāšanu.

1.3.4. OSI darbinieki atbildīgi izturas pret informāciju, izplatot tikai savas kompetences līmenī pārbaudītu un patiesu informāciju, rūpējoties par informācijas drošību, kā arī ievērojot noteiktās konfidencialitātes saistības.

1.3.5. OSI darbinieku atbildīga rīcības attiecas arī uz pašpilnveidi un personīgo izaugsmi, kļūdu un nepilnību atzīšanu un labošanu, kā arī nepieciešamības gadījumā strīdu risināšanu tiesiskā ceļā.

1.4 Koleģialitātes princips

1.4.1. Par savstarpējo attiecību normu darba vidē ir uzskatāma viedokļu un konceptuālo nostādņu daudzveidība, atklāta domu apmaiņa, godīga konkurence, kas nepieļauj nesaskaņu izmantošanu sava statusa vai karjeras interesēs.

1.4.2. Koleģialitātes principa īstenošana rada nepieciešamību balstīties uz konstruktīvu sadarbību konfliktsituācijās, runas veidu un uzvedību, kas neaizskar citu cilvēku pašcieņu.

1.4.3. Katram OSI darbiniekam ir tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību.

1.4.4. OSI darbinieki neizmanto darba laiku, kā arī padotā un vadītā attiecības privātas dzīves problēmu risināšanai.

1.4.5. Pieredzējuši OSI darbinieki rūpējas par jauno darbinieku iesaistīšanu darba kolektīvā, daloties ar tiem savās profesionālajās zināšanas pieredzē un praksē.

2 Zinātniskā darba ētika

2.1. OSI zinātnieki savā darbībā ievēro Latvijas Zinātņu akadēmijas Zinātnieka ētikas kodeksa¹ nosacījumus, vispārpieņemtās morāles normas un likumdošanas aktus.

2.2. Zinātnieks neprasa no saviem līdzstrādniekiem vai pakļautām personām darbību pretēji zinātnieka ētikas principiem, likumdošanas aktiem, kā arī attiecībās ar kolēģiem respektē viņu veikumu neatkarīgi no akadēmiskajiem amatiem un zinātniskajiem grādiem.

2.3. OSI zinātnieki savā darbībā respektē citu personu intelektuālo īpašumu bez iecietības pret plaģiātu. Jebkuru citu autoru datu pavairošanai nepieciešams saņemt intelektuālā īpašuma tiesību subjekta piekrišanu, citējot svešu pētījumu rezultātus, jānorāda pirmavots.

2.4. OSI zinātnieki atbildīgi izturas pret pētījumu finansējuma avotu izvēli, neiesaistoties darbībās, kas varētu mazināt akadēmisko brīvību un pētījumu objektivitāti, kā arī nepieņemot finansējumu no avotiem ar apšaubāmu reputāciju. Zinātniskajā darbībā jāizvairās no interešu konfliktiem, un situācijām, ko var interpretēt kā interešu konfliktu.

2.5. OSI zinātniekiem kategoriski noraida jebkuras manipulācijas ar pētniecības rezultātiem, rezultātu apzinātu slēpšanu vai apzināti nepareizu interpretāciju.

2.6. Publicējot zinātniskās darbības rezultātus un/vai aizsargājot tiesības uz intelektuālo īpašumu OSI zinātnieki ievēro starptautiskajā zinātniskajā sabiedrībā pieņemtus standartus, piemēram, Committee on Publication Ethics (COPE) vadlīnijas manuskriptu autorības noteikšanai². Līdzīgi, autoru ieguldījuma novērtējumam OSI zinātnieki ievēro starptautiskās zinātniskās sabiedrības ieteikumus, piemēram, Contributor Role Taxonomy (CRediT) izstrādātās autoru ieguldījuma definīcijas³.

3 Sadarbība ar augstskolām un citām pētniecības organizācijām

3.1. OSI zinātniekiem ir tiesības iesaistīties sadarbības projektos ar citām pētniecības iestādēm, t.sk. veikt pedagoģisko darbību augstskolās. Sadarbības formas var būt dažādas, tostarp zinātnieks var ieņemt apmaksātus amatus, ja to pieļauj likumdošana.

3.2. Sadarbojoties ar citām pētniecības organizācijām, OSI zinātnieki ir atbildīgi par OSI institucionālo interešu ievērošanu. Tas iekļauj, bet ne tikai, autortiesības uz izgudrojumiem un zinātniskajām publikācijām, kā arī OSI zinātniskās infrastruktūras izmantošanu.

3.3. Sadarbības projektos OSI zinātnieki ievēro zinātniskā darba ētiku un likumdošanas prasības.

4 Iesaistīšanās kontraktpētniecībā un ekspertīzēs

4.1. OSI zinātnieki iesaistās kontraktpētniecības projektos, lai veicinātu akadēmiskā un ražojošā sektora sadarbību un sekmētu akadēmisko zināšanu izmantošanu sabiedrības kopējās labklājības pieaugumā.

4.2. Iesaistoties kontraktpētījumos, OSI zinātnieki ievēro zinātniskā darba ētiku. Kontraktpētījumus veic tikai savas profesionālās kompetences ietvaros, pielietojot labākās pieejamās metodes un tehnoloģijas.

4.3. OSI zinātnieki par visiem iegūtajiem rezultātiem ziņo pētījuma pasūtītājam, neatkarīgi no uzdevumu un/vai samaksas nosacījumiem. Pētījuma pasūtītājs tiek informēts par visiem novērojumiem, kas iegūti tā gaitā.

4.4. OSI zinātnieki izvairās no iesaistīšanās līgumattiecībās ar pētījumu pasūtītājiem, kuru reputācija ir apšaubāma vai pētījumu mērķi neatbilst vispārpieņemtajām ētikas un morāles normām.

4.5. Iesaistoties ekspertīzes aktivitātēs OSI zinātnieki strikti ievēro savas profesionālās kompetences jomas ierobežojumus un atturas veikt ekspertīzes, kas ir ārpus viņu kompetences jomas, vai var radīt interešu konflikta situāciju.

4.6. Ekspertīzes tiek veiktas, ievērojot zinātniskā darba ētiku, nepieļaujot manipulācijas ar pieejamajiem datiem, nepilnīgu datu izmantošanu vai apzināti nepareizas interpretācijas.

² <https://doi.org/10.24318/cope.2019.3.3>

³ <https://credit.niso.org/contributor-roles-defined/>, skatīts 12.09.2024.

4.7. OSI zinātniekiem ir tiesības saņemt taisnīgu atlīdzību par eksperta darbību, darba samaksa nedrīkst ietekmēt ekspertīzes rezultātu.

5 Tehnoloģiju pārneses darbības

5.1. OSI zinātnieki veicina zinātnes sasniegumu nonākšanu tautsaimniecībā, iesaistoties tehnoloģiju pārneses procesos.

5.2. Veicot tehnoloģiju pārnesi, zinātniekam jāievēro zinātniskā darba ētikas nosacījumi. Nav pieļaujamas manipulācijas ar datiem vai apzināta sadarbības partneru un/vai sabiedrības maldināšana

5.3. Iesaistoties tehnoloģiju pārneses procesā, zinātniekam jāsaņem taisnīga atlīdzība par sava intelektuālā īpašuma izmantošanu.

6 Komunikācija ar sabiedrību un sadarbība ar plašsaziņas līdzekļiem

6.1. OSI zinātniekiem ir tiesības un pienākums skaidrot sabiedrībai gan savu pētījumu rezultātus un nozīmību, gan sniegt zinātniski pamatotu viedokli par sabiedrību interesējošiem jautājumiem, t.sk. izmantojot sadarbību ar plašsaziņas līdzekļiem.

6.2. Komunikāciju ar sabiedrību OSI zinātnieki veic stingri ievērojot savas profesionālās kompetences jomu un pētījumu konfidencialitātes nosacījumus. Zinātniekam ir jāatsakās atbildēt uz jautājumiem, kas iziet ārpus viņa profesionālās kompetences robežām vai var izraisīt konfidencialitātes nosacījumu pārkāpumus.

6.3. Sadarbībā ar plašsaziņas līdzekļiem zinātniekam ir jāizvairās no maldinošas, tendenciozas vai apzināti nepatiesas informācijas paušanas.

6.4. Ja komunikācijā nepieciešams izmantot informāciju no citu zinātnieku pētījumiem, tas vienmēr viennozīmīgi jānorāda. Izmantojot citu zinātnieku iegūtos rezultātus, jārespektē autortiesības un iespējamie konfidencialitātes nosacījumi. Ja ir šaubas par konfidencialitātes prasību detaļām, rezultātus nedrīkst izmantot komunikācijā.

6.5. Situācijās, kad rodas aizdomas par komunikācijas partnera tendenciozitāti, provokācijām vai negodīgumu, zinātniekam ir tiesības atteikties no sadarbības ar šādu komunikācijas partneri.

7 Ētikas kodeksa īstenošana

7.1. Ikviens var iepazīties ar Ētikas kodeksu OSI mājaslapā. Ikvienam OSI personāla pārstāvim ir tiesības iesniegt ētikas komisijai priekšlikumus kodeksa pilnveidošanai. OSI Ētikas komisija lemj par izmaiņu veikšanu OSI Ētikas kodeksā.

7.2. Ikviens var iepazīties ar Ētikas kodeksu OSI mājaslapā. Ikvienam OSI personāla pārstāvim ir tiesības un pienākums iesniegt ētikas komisijai ziņojumus par novērotiem Ētikas kodeksa pārkāpumiem. Ziņojumus nosūta uz elektroniskā pasta adresi etika@osi.lv

7.3. OSI ētikas komisija izskata saņemto iesniegumu komitejas sēdē un izsaka viedokli tās kompetences ietvaros, pirms tam pieprasot paskaidrojumus (mutvārdos, rakstiski vai izmantojot elektronisko sakaru iespējas) no personām, uz kurām attiecas izskatāmais jautājums. Ētikas komisija vēršas pie OSI direktora ar ierosinājumu veikt darbības saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem.